

مقدمه‌ای بر بازار پول

و

بررسی عملکرد آن در ایران

بخش دوم

مرتضی والی‌نژاد

اشاره

تقسیم اقتصاد به دو بخش واقعی و مالی، نظام مالی و تقسیمات آن، جریان وجوه از طریق سیستم مالی، وظایف اصلی و نقش نظام مالی، طبقه‌بندی بازارهای مالی، و شبکه تشکیل‌دهنده نظام مالی، از جمله مباحثی بودند که در بخش پیشین مورد اشاره قرار گرفتند و اینک به ادامه بحث درباره بانک‌ها می‌پردازیم.

بانک و اقتصاد

اولیه، سرمایه ثابت و سپرده‌های مردم) به تولید خدماتی، همچون اعطای وام و تسهیلات بانکی و تخصیص اعتبار، اهتمام می‌ورزند.

در حالی که جهان مالی ابعاد بسیار گسترده‌ای یافته و تحولات در بازارهای مالی شگفت‌انگیز شده است، نظام مالی ایران فاقد قانونمندی‌های بایسته است.

بانک موسسه‌ای است انتفاعی که با هدف کسب سود متناسب با سرمایه به کار رفته و تعهد تامین خدمات بانکی مورد نیاز مشتریان، نسبت به جمع‌آوری سپرده‌ها، اعطای وام و اعتبارات و ارایه خدمات بانکی اقدام می‌نماید.

در مجموع، عملیات بانک عبارت است از دریافت و پرداخت وجوه پول و شبه پول. از اینرو، می‌توان نتیجه گرفت که بانکداری بر پایه پول بنا شده و صنعت بانکداری بر پول متکی است. بانکداری، یعنی تجارت پول، منتها آنچه در تغییر است، همانا شیوه گردش و جریان سرعت پول می‌باشد.

جمع‌آوری پس‌اندازها، واسطه‌گری، تغییر سررسید، تسهیل جریان نهایی پرداخت، تخصیص اعتبار و اعطای تسهیلات بانکی، حفظ نظم مالی استقرارکننده و... از جمله مهمترین فعالیت‌های بانک‌ها است. اما ارایه خدمات گوناگون بانکی از لحاظ کمی به تنهایی پاسخگوی تعهدات بانک در برابر مشتریان نیست، بلکه شیوه و کیفیت عرضه اینگونه خدمات هم از اهمیت ویژه‌ای برخوردار می‌باشد.

بانک‌ها، نهادهای اقتصادی برآمده از نیازهای مجموعه اقتصاد هر جامعه هستند که در ابتدا، بیشتر به وسیله بخش غیردولتی و در راستای تسهیل گردش اقتصاد پدید آمده‌اند و مورد بهره‌برداری قرار گرفته‌اند. اگر بانکداری را فعالیت‌های مربوط به ایجاد و انجام حواله در نظر بگیریم، آغاز فعالیت بانکداری به گذشته‌های دور بازمی‌گردد و اگر پول‌آفرینی و ایجاد اعتبارات را در نظر بگیریم، تاریخ آغاز فعالیت‌های بانکی به سده هفدهم میلادی بازمی‌گردد.

پیدایش واسطه‌های مالی جدید در ایران به پیش از سده ۱۳ هجری شمسی بازمی‌گردد. تغییرات جمعیتی، مهاجرت، شهرنشینی، کشف و استخراج

پیچیدگی دارایی‌های واقعی و فیزیکی در عرصه زندگی مادی، به پیچیدگی دارایی‌های مالی و نهادهایی که آن دارایی‌ها را عرضه می‌دارند، یعنی به نهادهای مالی انجامیده است. تشکیل هر نهاد مالی برای پاسخگویی به ضرورت اقتصادی خاصی است و هر نهاد مالی هم انجام وظیفه ویژه‌ای را پذیرفته است.

تولید کارآمد، حاصل فرایند تخصیص کارا و بهینه عوامل و نهادهای تولید است. در این میان، بانک‌ها که مشابه بنگاه‌های تولیدی اقتصادی هستند، با بهره‌گیری از نهادهای تولیدی (سرمایه

نفت و رشد حمل‌ونقل موجب چرخش جهت تولید به سوی "تولید برای بازار" و رشد "واسطه‌های مالی نوین" شدند.

در فاصله زمانی اجرای نخستین برنامه عمرانی کشور تا شکوفایی انقلاب اسلامی (۵۷-۱۳۲۸)، تعدادی از نهادهای مالی (بانک‌ها) پدید آمدند و بانک مرکزی برای نظارت بر بانک‌ها و اعمال سیاست‌های پولی و اعتبار تشکیل شد. پس از انقلاب اسلامی، بانک‌ها با تغییرات گسترده‌ای از نقطه‌نظر سازمان و تشکیلات، شیوه فعالیت و ماهیت عملیات روبرو شدند. در حالی که جهان مالی ابعاد بسیار گسترده‌ای یافته و تحولات در بازارهای مالی با سرعتی فزاینده و به گونه‌ای شگرف و بدون وقفه به وقوع می‌پیوندد، نظام مالی ایران فاقد قانونمندی‌های بایسته است^(۶) و در آن نقش و جایگاه موسسه‌های مالی به دقت تعیین نشده و شبکه بانکی و بازار پول بر بازار سرمایه چیرگی دارد. آرایش نهادهای مالی نیز غیرمتکثر و متکی به نظام بانکی (بانک مرکزی، شش بانک تجاری و چهار بانک تخصصی دولتی، پست‌بانک و چهار بانک بازرگانی خصوصی)^(۷) است.

افزون بر بانک‌ها، شرکت‌های بیمه^(۸)، صندوق‌های بازنشستگی^(۹) و شرکت‌های تجاری و سرمایه‌گذاری نیز در کشور فعالیت دارند که مالکیت بخش عمده آنها در دست دولت می‌باشد.

صندوق‌های قرض‌الحسنه و سازمان اقتصاد اسلامی^(۱۰)، شرکت‌های تعاونی اعتبار^(۱۱)، شرکت‌های لیزینگ^(۱۲)، موسسه مالی و اعتباری بنیاد^(۱۳)، موسسه اعتباری توسعه، موسسه مالی و اعتباری قوامین، موسسه اعتباری بسیجیان، موسسه اعتباری انصارالمجاهدین و... را هم می‌توان موسسه‌های سپرده‌پذیر غیربانکی فعال در کشور دانست.

همچنین شماری از سازمان‌های دولتی برای تشویق کارکنان خود به پس‌انداز و رفع پاره‌ای از نیازهای مالی آنها، اقدام به تاسیس صندوق‌های ذخیره کرده‌اند، مانند صندوق ذخیره بسیجیان^(۱۴) و صندوق ذخیره فرهنگیان. اینگونه صندوق‌ها نیز در گروه موسسه‌های سپرده‌پذیر جای می‌گیرند.

■ ■ ■
**بانکداری بر پایه پول بنا شده و
 بانکداری، یعنی تجارت پول.**
 ■ ■ ■

② تولید کارآمد، حاصل فرایند تخصیص کارا و بهینه عوامل و نهادهای تولید است.

بانک غیردولتی نیز در این بازار حضور یافته‌اند، اما گستره و ژرفای فعالیت آنها قابل‌مقایسه با بانک‌های دولتی نمی‌باشد. در مقابل، بخش شبه‌پولی سنتی گسترده‌ای بر حیات بخش مالی سایه افکنده که سازوکارهایی سنتی دارد و به صورت فعال در مجموعه بخش مالی اقتصاد حضوری تعیین‌کننده داشته است. ساختار نامناسب سازمانی، عدم شفافیت و شرایط رقابتی، عدم تنوع ابزارهای مالی، نبود زمینه قانونی برای سرمایه‌گذاری‌های مالی، عدم توسعه فرهنگ سهامداری و آشنایی مردم به ابعاد، منافع و ویژگی‌های سرمایه‌گذاری در بازار بورس، عدم انگیزه و گرایش عمومی به پس‌انداز (به‌ویژه در اشکالی که قابل

افزون بر موسسه‌های مالی بانکی و غیربانکی و بورس اوراق بهادار، بخش مالی سنتی و بازارهای مالی غیرمتشکل نیز در عرصه اقتصاد کشور حضور دارند و نزدیک به ۵۰ درصد از نقدینگی کشور را به خود اختصاص داده‌اند^(۱۵). در این بازارها، کالاهای بادوام (جواهر، سکه طلا، ملک و مستغلات، ارزهای قدرتمند و...) به عنوان واحد ذخیره ارزش، برخی از وظایف پول را انجام می‌دهند.

در عمل، بازار پول در کانون ساختار مالی کشور قرار گرفته است. بخش رسمی این بازار نیز در اختیار شبکه بانکی (بانک‌های دولتی) می‌باشد. هرچند در سال‌های اخیر، موسسه‌های اعتباری غیربانکی و چند

که بازارهای سهام کشورهای در حال توسعه، بخش عمده‌ای از رشد شتابزده بازارهای سهام را به خود اختصاص داده‌اند. طی ده سال گذشته، ارزش سهام از ۸۰۰۰ میلیارد دلار به بیش از ۲۵۰۰۰ میلیارد دلار رسیده و ارزش بازارهای جدید در حال رشد، ۲۰ درصد ارزش روز بازارها را به خود اختصاص داده است^(۲۱). در مجموع، تنگناهای فراروی بخش مالی و محدودیت‌های بازار سرمایه، از توان بخش مالی در تجهیز پس‌اندازها به سمت سرمایه‌گذاری کاسته^(۲۲) و بار اصلی را بر دوش نظام بانکی و بازار پول نهاده است، به گونه‌ای که بورس تهران با ارزش جاری ۳۰ میلیارد دلار تنها پذیرای سرمایه ۲/۵ میلیون نفر ایرانی می‌باشد^(۲۳).

نظام مالی حاکم بر بازار مالی رسمی کشور را می‌توان بر اساس نوع نهادها و بازیگران اصلی، میزان تکامل و سهم آنها از تشکیل سرمایه ثابت ناخالص، نسبت حجم معاملات به تولید ناخالص داخلی و گسترش حضور در بازارهای پول و سرمایه، نظام "پایه - بانک" و بازار مالی کشور را "بانک" محور دانست. اجرای قانون عملیات بانکی بدون ربا (بهره) هم ویژگی‌هایی را به زمینه و نوع فعالیت بانک‌های کشور بخشیده است که تداعی‌کننده نظام بانکداری جامع می‌باشد. حضور پررنگ بانک‌ها در بازار سرمایه و تامین مالی طرح‌های سرمایه‌گذاری، عنوان نهاد مالی اسلامی را شایسته آنها می‌سازد. این ویژگی‌ها با استقرار هرچه کاملتر نظام بانکداری بدون ربا بر جسته‌تر خواهد شد.

یکی از پیامدهای حرکت به سوی اجرای صحیح و کامل نظام بانکداری غیربوی برای سیاست‌سازان و سیاست‌گذاران تقنینی و مقرراتی مرتبط با بازده‌های مالی کشور، به بحث تعیین مقام (های) تنظیمی و نظارتی این بازار برمی‌گردد. ظرفیت‌های گسترده بالقوه بانک‌ها در چهارچوب قانون عملیات بانکی بدون ربا و مداخله‌های آشکار و پرحجم آنها طی دهه گذشته در بازار سرمایه، مقام تنظیمی و نظارتی را می‌طلبد که بر تمامی ابعاد بازارهای مالی کشور، از قبیل شیوه معاملات و نهاد‌های فعال در آن، کنترل و نظارت داشته باشد و به علت حاکمیت بینش مرکزی، هماهنگی در کنترل‌ها و نظارت بر اجرای قوانین، به شکل دقیق‌تر صورت گیرد^(۲۴).

همانگونه که برنامه‌ریزی‌های صحیح اقتصادی و اتخاذ راهکارهای مبتنی بر مبانی علمی و راهبردی،

- کیفیت پایین نظام آموزشی نیروی انسانی؛
- نظام ناکارآمد تصمیم‌گیری و اداری^(۱۷).
علاوه بر این، اقتصاد ایران طی دهه‌های گذشته از یک بازار پولی کارآمد و پویا برای تجهیز و تخصیص بهینه منابع و خصوصاً ارایه خدمات موردنیاز جهت دستیابی به رشد پایدار غیرتورمی و نیل به ثبات مالی و تامین نیازهای سایر بخش‌ها و به‌ویژه بخش واقعی اقتصاد، محروم بوده است، زیرا به علت اثرگذاری و اثرپذیری بخش‌های اقتصادی از یکدیگر، ناکارایی‌های ناشی از مشکلات ساختاری هر یک از بخش‌ها، عملکرد بخش پولی را نیز تحت‌تاثیر خود قرار داده است. عدم تعادل‌های بودجه‌ای دولت، عملیات شبه‌بودجه‌ای، تخصیص غیربهینه منابع به همراه سهمیه‌بندی اعتباری، تسهیلات با نرخ‌های ترجیحی، نرخ ارز تقویت‌شده، مداخله‌های دولت در زمینه تعیین نرخ سود و تحمیل تسهیلات تکلیفی به نظام بانکی، از جمله مواردی هستند که بخش پولی اقتصاد را از انجام وظایف

علاوه بر موسسه‌های مالی بانکی و غیربانکی و بورس اوراق بهادار، بخش مالی سستی و بازارهای مالی غیرمستقل نیز در عرصه اقتصاد کشور حضور دارند و نزدیک به ۵۰ درصد از نقدینگی کشور را به خود اختصاص داده‌اند.

بایسته طی دو دهه جاری بازداشته‌اند^(۱۸).
بازار سرمایه کنونی ایران مشتمل بر بورس اوراق بهادار تهران، بورس کالای کشاورزی و بورس فلزات، چهارده تالار منطقه‌ای و مجموعه قانونی و مقرراتی ناظر بر تاسیس و اداره آن نیز به رغم افزایش سرمایه در گردش آن در طی شش سال اخیر از شش تا هفت میلیارد دلار به بیش از ۴۵ میلیارد دلار^(۱۹)؛ همچنین رسیدن ارزش سرمایه‌ها در بورس اوراق بهادار به ۷۰ درصد سپرده‌های کشور^(۲۰) و رونق گرفتن هرچه بیشتر به لحاظ پیدایی پدیده‌های نوین همچون اوراق مشارکت، بورس کالا و فلزات، بورس کشاورزی و... همچنان از ایفای نقش بایسته خود در فرایند توسعه کشور ناتوان بوده است. ضمناً فعالیت بورس اوراق بهادار تهران از ماه‌های پایانی سال ۱۳۸۳ رکود نسبی را تجربه نموده و پس از آن، همچنان شاهد کاهش شاخص‌های فعالیت خود بوده است. این در حالی است

به‌کارگیری در فعالیت‌های تولیدی و بلندمدت باشد) و تمایل به سرمایه‌گذاری سنتی (خرید زمین، مستغلات، طلا، فرش و...) عدم تنوع و غیرکارآمد بودن واسطه‌ها و موسسه‌های مالی، پایین بودن سطح درآمد سرانه و توزیع غیربهینه درآمد که عمدتاً امکان مشارکت عمومی در سرمایه‌گذاری را فراهم نمی‌کند، عدم پویایی و کارایی نظام‌های اطلاع‌رسانی، اقتصاد تک‌محصولی و وابسته به درآمد حاصل از فروش نفت، نظام مالیاتی ناکار و ناسازگار با تولید و سرمایه‌داری، گرایش به مخفی‌کاری و محافظه‌کاری و... از جمله ویژگی‌های بارز بازارهای مالی کشور می‌باشند که ایفای نقش این بازارها را در تامین نیازهای مالی فعالیت‌های اقتصادی کشور، با مشکلات و تنگناهای جدی روبرو ساخته‌اند^(۱۶).

به‌طور کلی، اقتصاد ایران در طول ۲۵ سال اخیر فرآیندهای گوناگونی را تجربه کرده است: در دهه نخست پس از شکوفایی انقلاب، مسایل انقلاب و جنگ و فشارهای متعدد سیاسی و اقتصادی (داخلی و خارجی) مطرح بود و پس از جنگ، به علت فراهم شدن بستر مناسب برای ایجاد تحول اقتصادی و سیاسی، برنامه‌های توسعه کشور در قالب برنامه‌های پنج‌ساله تدوین و به مرحله اجرا گذاشته شد. این برنامه‌ها، بیشتر اصلاح ساختارهای اقتصادی را هدف گرفته بودند و سعی و تلاش برنامه‌ریزان ناظر بر فراهم‌ساختن الزامات تحقق یک توسعه پایدار از طریق حرکت به سمت آزادسازی نظام قیمت‌ها، تخصیص بهینه منابع و اصلاحات قانونی و نهادی و گسترش مشارکت بخش خصوصی بوده است. با وصف این، برنامه‌های یادشده نتوانسته‌اند اقتصاد ایران را از یک اقتصاد با ویژگی‌های مطلوب توانمند در رقابت، پویا، نیرومند و انعطاف‌پذیر برخوردار کنند. در مجموع، خلاصه عملکرد رشد اقتصادی ایران حاکی از نکات زیر است:

- درآمد سرانه پایین؛
- رشد کم اقتصادی و بدون برنامه؛
- عدم اصلاح ساختار بخش حقیقی اقتصاد و شروع اصلاحات از بخش‌های مالی و پولی؛
- تخصیص نامطلوب منابع و دخالت بیش از اندازه دولت در اقتصاد؛
- انتقال ناکارای پس‌اندازها به سرمایه‌گذاری؛
- بی‌ثباتی فضای سیاسی منطقه و داخل کشور؛
- محیط ضعیف تجاری؛

نیاز اساسی استقرار یک نظام پولی و بانکی کارا می‌باشد، تطبیق این سیاست‌ها با اصول و مقررات حقوقی و اجرای آن در چهارچوب قوانین حاکم بر جامعه نیز به شدت ضروری است.

ادامه دارد

زیرنویس‌ها

(۶) در راستای اصلاح نظام مالی کشور، لایحه بازار اوراق بهادار جمهوری اسلامی ایران یا لایحه بازار سرمایه به عنوان یکی از مهمترین لوایح اصلاح ساختاری اقتصادی کشور با هدف ایجاد تسهیلات زیربنایی در حوزه بازارهای مالی، پس از سه سال بررسی و کارشناسی در وزارت امور اقتصادی و دارایی، کمیسیون فرعی اقتصاد دولت، کمیسیون اقتصاد دولت و هیات وزیران، در ۷ فصل و ۶۳ ماده تدوین و به دنبال تأیید قوه قضاییه در بخش مربوط به جرایم و مجازات‌ها، در تاریخ ۱۳۸۳/۵/۱۸ توسط دولت تقدیم به مجلس شورای اسلامی شد. کلیات این لایحه در جلسه علنی ۱۳۸۳/۷/۲۶ مجلس شورای اسلامی به تصویب رسید. هم‌اینک (مهر ۱۳۸۴) لایحه یادشده پس از تصویب نهایی در مجلس شورای اسلامی جهت اظهارنظر شورای نگهبان ارسال شده است.

(۷) بانک‌های دولتی با دارابودن ۱۵،۹۲۲ شعبه و ۱۷۱،۲۶۷ نفر پرسنل، حدود ۹۲ درصد نقدینگی بخش خصوصی را در اختیار دارند. دو بانک خصوصی پاسارگاد و سرمایه نیز در سال ۱۳۸۴ پذیرهنویسی نموده‌اند و در حال آغاز فعالیت رسمی می‌باشند.

(۸) در دهه ۱۳۵۰، افزایش بهای نفت و به تبع آن، فزونی حجم سرمایه‌گذاری‌ها موجب توسعه بازار بیمه کشور شد و با تاسیس چهار شرکت جدید، تعداد شرکت‌های بیمه ایران به عدد سیزده رسید. پس از انقلاب، به موجب لایحه قانون ملی‌شدن موسسات بیمه و موسسات اعتباری (مصوب آبان ۱۳۵۸) به منظور حفظ حقوق بیمه‌گزاران و گسترش صنعت بیمه در سراسر کشور و گماردن بیمه به خدمت مردم، کلیه موسسه‌های بیمه کشور ضمن قبول اصل مالکیت مشروع مشروط، ملی اعلام شدند و اداره امور آنها به دولت سپرده شد. در سال‌های ۶۱-۱۳۶۰ صدور بیمه‌نامه در ده شرکت بیمه ملی‌شده متوقف شد و تنها سه شرکت بیمه ایران، آسیا و البرز به فعالیت جاری خود ادامه دادند.

در سال ۱۳۶۷، به موجب قانون اداره امور شرکت‌های بیمه، مالکیت سهام شرکت‌های بیمه آسیا و البرز به دولت انتقال یافت و با ادغام ده شرکت بیمه دیگر، بیمه دانا شکل گرفت تا تنها در زمینه بیمه‌های اشخاص فعالیت نماید.

سپس، در سال ۱۳۷۳، طرح تشکیل شرکت بیمه صادرات و سرمایه‌گذاری به تصویب شورای عالی بیمه رسید. این شرکت با مشارکت صنعت بیمه ایران تاسیس شد و از خرداد ماه ۱۳۷۴ فعالیت خود را آغاز کرد.

سپس با تصویب قانون تاسیس موسسات بیمه غیردولتی در ۱۳۸۰/۶/۶ مجوز فعالیت موسسه‌های

بیمه‌ای خصوصی برای دیگر بار صادر شد و بر این اساس، تاکنون موسسه‌های بیمه غیردولتی متعدد تشکیل یافته‌اند که بیمه کارآفرین، بیمه امید، بیمه پارسیان، بیمه توسعه، بیمه سامان، بیمه دی، بیمه رازی، بیمه سینا، بیمه ملت و بیمه اتکایی امین از آن جمله می‌باشند. (والی‌نژاد، مرتضی / ۱۳۸۱ / مقدمه‌ای بر بیمه و پیشینه آن در ایران / گزارش ویژه‌نامه صنعت بیمه / شماره ۱۴۱ / آذر / صفحات ۶۱ تا ۶۳).

ضمناً در سال ۱۳۷۹ کوشش برای تاسیس شرکت‌های بیمه خصوصی در مناطق آزاد تجاری - صنعتی به نتیجه رسید و قانون آن در مجلس شورای اسلامی تصویب شد و از سال ۱۳۸۱ شرکت‌های بیمه خصوصی در مناطق آزاد تشکیل شدند و شرکت بیمه حافظ هم نخستین شرکت بیمه خصوصی بود که پروانه تاسیس در منطقه آزاد کیش را اخذ نمود.

(۹) صندوق‌ها و سازمان‌های بازنشستگی کشور عبارتند از: سازمان بازنشستگی کشوری، سازمان تأمین اجتماعی، صندوق بازنشستگی، پس‌انداز و رفاه کارکنان صنعت نفت، صندوق بازنشستگی صدا و سیما، موسسه صندوق حمایت و بازنشستگی کارکنان فولاد، صندوق بازنشستگی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، صندوق بازنشستگی بیمه مرکزی و شرکت‌های بیمه، صندوق بازنشستگی شهرداری تهران، صندوق حمایت و بازنشستگی آینده‌ساز، صندوق بازنشستگی، وظیفه، ازکارافتادگی و پس‌انداز مستخدمین بانک‌ها، صندوق بازنشستگی شرکت مخابرات ایران، صندوق بازنشستگی هواپیمایی کشوری، صندوق بازنشستگی بنادر و کشتیرانی، صندوق معذوریت از کار و ازکارافتادگی جهاد، صندوق حمایت وکلا و کارگشایان دادگستری، صندوق بازنشستگی پلیس قضایی، صندوق بازنشستگی عمران مراغ، صندوق بازنشستگی نیروهای مسلح، صندوق بازنشستگی کارکنان وزارت اطلاعات و صندوق بازنشستگی نیروی انتظامی. (حسابرس / ۱۳۸۳ / شماره ۲۳ / بهار / صفحه ۵۶).

(۱۰) آمار دقیق از تعداد صندوق‌های قرض‌الحسنه در دست نمی‌باشد. وزارت امور اقتصادی و دارایی تعداد این صندوق‌ها را ۶۰۰۰ واحد برآورد می‌نماید و گفته می‌شود که حدود ۱۰۰۰ تا ۱۴۰۰ صندوق قرض‌الحسنه تحت پوشش سازمان اقتصاد اسلامی و حدود ۲۰۰۰ واحد آنها نیز زیر پوشش نیروی انتظامی قرار دارند. (۱۱) در حال حاضر، حدود ۱۷۵۰ تعاونی اعتبار در کشور ثبت شده که ۹۰ درصد آنها با اتکا به حق عضویت و سپرده اعضا فعالیت می‌کنند (دنیای اقتصاد / ۱۳۸۳ / شماره ۵۶۸ / سه‌شنبه ۱ دی / صفحه ۲۱).

(۱۲) لیزینگ (Leasing) صنعت تأمین مالی (اعطای تسهیلات) در قالب قرارداد اجاره به شرط تملیک به منظور تأمین نیازهای سرمایه‌ای و سرمایه در گردش متقاضیان می‌باشد. نیازهای سرمایه‌ای با ابزار لیزینگ و نیازهای سرمایه در گردش با ابزار لیزبک (Lease Back) تأمین می‌شود. لیزینگ از یک سو، تأمین‌کننده نیازهای مالی و پولی متقاضیان کالا و از سوی دیگر، فراهم‌کننده ابزار تولید انبوه در اقتصاد خرد و کلان است. در ایران نخستین شرکت لیزینگ (شرکت لیزینگ

ایران) در سال ۱۳۵۴ و با مشارکت بانک اعتبارات سابق و بخش خصوصی به ثبت رسید. تا هنگام انقلاب اسلامی تنها تعداد دو شرکت لیزینگ در کشور فعالیت داشتند. سپس، در سال ۱۳۷۱ نخستین شرکت خصوصی لیزینگ پس از انقلاب نیز تاسیس شد. سپس از سال ۱۳۸۰ فعالیت اینگونه شرکت‌ها رونق گرفت تا آنجا که گفته می‌شود هم‌اینک بیش از ۱۵۰ شرکت لیزینگ در کشور فعالیت دارند. در این میان، انجمن شرکت‌های لیزینگ ایران با عضویت ۲۱ شرکت هم تشکیل یافته است.

(۱۳) موسسه مالی و اعتباری بنیاد، در سال ۱۳۶۴، با سرمایه ۱۰ میلیارد ریال در اداره ثبت شرکت‌ها و موسسات غیرتجاری تهران به ثبت رسید و در آستانه بیستمین سال فعالیت با سرمایه ثبت‌شده ۷۰ میلیارد ریال و با اخذ مجوز اصولی از بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران و با پشتوانه بنیاد مستضعفان انقلاب اسلامی، هدف‌های زیرا را پیگیری می‌کند: انجام عملیات پولی، مالی و اعتباری، کارگزاری، مشاوره، وکالت، عاملیت مالی و فعالیت در بخش‌های مختلف اقتصاد با اشخاص حقوقی و حقیقی.

این موسسه با داشتن ۲۶۱ شعبه و حدود ۱۸۴۱ نفر پرسنل، بیش از سه میلیون سپرده‌گذار را جذب نموده است (دنیای اقتصاد / ۱۳۸۳ / شماره ۶۰۶ / شنبه ۱۷ بهمن / صفحه ۲۰).

(۱۴) موسسه قرض‌الحسنه بسیجیان دارای ۶۰۰ شعبه در سراسر کشور است (دنیای اقتصاد / ۱۳۸۳ / شماره ۵۷۰ / پنجشنبه ۳ دی / صفحه ۲۱).

(۱۵) دنیای اقتصاد / ۱۳۸۳ / شماره ۴۶۶ / چهارشنبه ۲۸ مرداد / صفحه ۸.

(۱۶) مجموعه مقالات همایش چالش‌ها و چشم‌اندازهای توسعه ایران - کتاب چهارم / ۱۳۸۱ / تهران / موسسه عالی آموزش و پژوهش مدیریت و برنامه‌ریزی / اسفند / صفحه ۴۷.

(۱۷) گزارش ربع قرن عملکرد نظام جمهوری اسلامی ایران ۱۳۵۶-۱۳۸۱ / ۱۳۸۳ / تهران / سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور / چاپ اول / صفحات ۳۰ و ۴۱.

(۱۸) مجموعه مقالات پانزدهمین همایش بانکداری اسلامی / ۱۳۸۳ / تهران / موسسه عالی بانکداری ایران / چاپ اول / صفحه ۹۱.

(۱۹) اطلاعات / ۱۳۸۳ / شماره ۲۳۲۸۰ / دوشنبه ۲۶ بهمن / صفحه ۱.

(۲۰) دنیای اقتصاد / ۱۳۸۳ / شماره ۴۵۱ / یکشنبه ۱۱ مرداد / صفحه ۵.

(۲۱) بورس / ۱۳۸۳ / شماره ۴۵ / بهمن / صفحه ۲.

(۲۲) صف‌های طویل پیش‌خرید تلفن همراه، تنها تصویرگر بخشی از ناکارایی بازارهای مالی کشور است.

(۲۳) شرق / ۱۳۸۳ / شماره ۱۹۳ / چهارشنبه ۳۰ اردیبهشت / صفحه ۴.

(۲۴) بازمحمدی، حسین / ۱۳۸۲ / اصلاح ساختار نظام بانکی در راستای ساماندهی بازارهای مالی رسمی در جمهوری اسلامی ایران / تهران / پژوهشکده پولی و بانکی / چاپ اول / صفحه ۱۴۵.